

اصول رهنامه عملیاتی نزاجا و نبرد ناهمطراز

محمدحسین افشردی^۱، عبدالله عراقی^۲، مجید زین‌الدینی^۳

چکیده

نیروهای مسلح به عنوان کارگزاران اصلی جنگ‌ها، وظیفه دفاع از منابع، منافع و ارزش‌های حیاتی کشور را عهده دار هستند. دفاع کارآمد و اثربخش این نیروها، مستلزم اتخاذ و اجرای راهبردهای بهینه‌ای است که با لحاظ نمودن اصول اساسی، تحت عنوان رهنامه عملیاتی تدوین شده باشند. با توجه به اینکه آمریکا به عنوان جدی‌ترین تهدید ناهمطراز برای جمهوری اسلامی ایران مطرح است، این مقاله در پی دست‌یابی به اصول رهنامه عملیاتی نیروهای زمینی جمهوری اسلامی ایران در نبرد ناهمطراز است. از این رو، با بهره‌گیری از روش تحقیق موردی زمینه‌ای و انتخاب گزینشی حجم نمونه‌ای از جامعه آماری به تعداد ۴۳ نفر، به وسیله روش‌های آماری توصیفی و استنباطی و نشست خبرگی به تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده می‌پردازد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد، تعداد ۲۸ اصل مرتبط با موضوع پژوهش احصاء گردیده است.

واژگان کلیدی: اصول، تهدید، رهنامه عملیاتی، نبرد ناهمطراز، نزاجا، نرسا.

^۱ استاد جغرافیای سیاسی دانشگاه عالی دفاع ملی

^۲ دانشجوی دکتری علوم سیاسی دانشگاه آزاد واحد تهران شمال

^۳ دانش‌آموخته دکتری علوم دفاعی راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی (نویسنده مسئول) zeineddini@yahoo.com

مقدمه

رهنامه در طول تاریخ همواره جزء لاینفکی از سازمان‌ها و نیروهای نظامی بوده و به صورت مکتوب یا نامکتوب وجود داشته است. رهنامه بر خط‌مشی‌ها، برنامه‌ها و ارزیابی‌های یک نیروی نظامی تأثیر دارد و یک عامل تعیین‌کننده در عملکرد، کارایی و اثربخشی آن‌ها محسوب می‌شود. رهنامه عملیاتی، مبنایی جهت شکل‌دهی به ساختار نظام دفاعی برای کسب آمادگی به‌منظور رویارویی با تهدیدات احتمالی در جنگ آینده است که به‌عنوان یک چارچوب نظری، الگوی تفکر دفاعی را ترسیم نموده و کلیه جهت‌گیری‌های راهبرد عملیاتی را تنظیم می‌نماید.

تجربیات چندساله اخیر جنگ‌ها نشان داده که گرچه ممکن است عامل قدرت هوایی در جنگ‌ها بسیار نقش‌آفرین باشد اما در نبردهایی باهدف براندازی طرف مقابل، تا هنگامی که جنگ به زمین کشیده نشده، سرنوشت آن نامشخص مانده است. به عبارت دیگر، این نوع از جنگ‌ها در هوا شروع می‌شوند و در زمین خاتمه می‌یابند، لذا رزم زمینی باهدف تصرف سرزمین، جزء تفکیک‌ناپذیر این‌گونه جنگ‌ها به شمار آمده و از اهمیت بسزایی برخوردار است.

برآوردها حکایت از آن دارد که محتمل‌ترین تهدید علیه جمهوری اسلامی ایران از نوع تهدیدات ناهمطراز و توسط یک قدرت فرا منطقه‌ای است و بر اساس آن، الگوی نبرد ناهمطراز، در سطح نیروهای مسلح موردتوجه قرار گرفت و به تبع آن تدوین رهنامه عملیاتی نبرد ناهمطراز از اولویت، برخوردار شد لیکن از آن جهت که جمهوری اسلامی ایران، از جمله کشورهایی است که بیشترین همسایه پیرامونی را دارد، لذا نبرد در فضای هم‌سطح و با یک دشمن همطراز، همواره متنی نخواهد بود، از این جهت طراحی رهنامه عملیاتی نیروهای زمینی در نبرد همطراز نیز دارای اهمیت است.

جمهوری اسلامی ایران پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی به دلیل الهام از تعالیم عالی‌ه اسلامی همواره در پی حفظ استقلال، آزادی و منافع به حق خود بوده و به شدت از سوی نظام سلطه مورد تهدید مستمر قرار گرفته است. آمریکا به‌عنوان پرچم‌دار استکبار جهانی از بدو پیروزی انقلاب اسلامی همواره با تکیه بر توانمندی‌های مادی، امکانات، تجهیزات و فناوری پیشرفته به دشمنی علیه جمهوری اسلامی ایران پرداخته و در این مسیر از هیچ تلاشی دریغ نورزیده و پس از حادثه ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ و اشغال افغانستان و عراق، به‌عنوان جدی‌ترین تهدید علیه جمهوری اسلامی ایران مطرح است. در این زمینه فرماندهی معظم کل قوا می‌فرماید «طراحان نظامی باید دکترین رزم خود را بر اساس احتمال درگیری با آمریکا پایه‌گذاری، طراحی و آماده نمایند».

از سویی آموزه‌های موجود در نیروهای مسلح و تجربه تاریخی آن‌ها در آموزش‌ها و تجارب عملیاتی، بخصوص دفاع مقدس، همگی مربوط به نبرد همطراز است، درحالی‌که نبرد محتمل آینده‌ی کشور، نبردی ناهمطراز است و این تغییر بنیادین بایستی به درستی تبیین و موشکافی شود تا با فهم عمیق آن بتوان در آیین‌نامه‌های رزمی، عملیاتی و پشتیبانی، تسلیحات و تجهیزات، آموزش، تمرینات و رزمایش‌ها، ساختار و سازمان نیروها و ... تغییرات لازم را به عمل آورد.

مسئله این است که اصول رهنامه جامع عملیاتی برای نیروهای زمینی جمهوری اسلامی ایران در نبردهای محتمل آینده در مواجهه با تهدیدات ناهمطراز، با روش علمی و دانشگاهی تهیه نگردیده و تحقیق حاضر به دنبال آن است تا چنین اصول رهنامه‌ای را به روش علمی تدوین نماید. شایان‌ذکر است، این اصول رهنامه عملیاتی در راستای مأموریت نزاجا و مأموریت‌های دفاعی نرسا است و مأموریت‌های امنیتی نیروهای زمینی سپاه را شامل نمی‌شود.

انجام این تحقیق از آن جهت حائز اهمیت است که با تدوین اصول رهنامه عملیاتی نیروهای زمینی در نبرد ناهمطراز، مزیت‌های زیر حاصل می‌گردد:

- مبنایی برای چگونگی ایجاد و شکل‌گیری یگان‌های زمینی حاصل می‌گردد.
- الگوی مقابله با تهدید ناهمطراز تعیین و الزامات آن معلوم می‌گردد.
- مانع از انحراف نیروها از اهداف تعیین شده در راستای وظایف ذاتی و مأموریت‌های ابلاغی می‌شود.

- یک چارچوب حساب‌شده و مشخص برای تمامی فعالیت‌های نظامی تعیین می‌گردد.
- موجب ایجاد فهم مشترک و ادبیات یکسان در سطح نیروهای زمینی آجا و سپاه شده و امکان هم‌افزایی و بهره‌برداری از کلیه ظرفیت‌های نیروهای مسلح و مردمی را فراهم می‌آورد.

- آموزش‌ها در سطوح مختلف، هدفمند می‌شوند.

- تعیین الگوی سلاح و تجهیزات امکان‌پذیر می‌شود.

- آئین‌نامه‌ها جهت‌دهی و تعیین تکلیف می‌گردند.

- برنامه‌های آمادگی رزمی نظام‌مند می‌شوند.

- راهنمایی برای تهیه طرح‌های دفاعی زمینی ارائه می‌گردد.

- معیار و شاخصی مناسب برای ارزیابی اقدامات عملیاتی نیروهای زمینی تعیین می‌گردد.

بدیهی است عدم توجه به موضوع تحقیق، موجب خواهد شد تا ضمن لاینحل ماندن مسئله تحقیق، کاستی‌ها و ضعف‌هایی ناشی از عدم برخورداری از مزیت‌های یادشده، در اجرای مأموریت نیروهای زمینی به وجود آید.

علاوه بر این:

- احتمال از دست دادن ابتکار عمل، تحمیل هزینه‌ها و حتی شکست، در مواجهه با دشمن متجاوز افزایش می‌یابد.

- نیروها، متناسب با صحنه عملیاتی که در آینده با آن مواجه خواهند شد تربیت نمی‌شوند.

در راستای نیل به موارد یادشده هدف و سؤال‌های زیر طرح گردیده است:

هدف تحقیق: «دستیابی به اصول رهنامه عملیاتی نیروهای زمینی جمهوری اسلامی ایران در نبرد ناهمپراز».

سؤال‌های تحقیق: «اولویت اصول رهنامه عملیاتی نیروهای زمینی جمهوری اسلامی ایران در نبرد ناهمپراز کدامند؟»

مبانی نظری

پیشینه تحقیق

پژوهشگران داخلی از جمله؛ پورشاسب (۱۳۸۶)، ظریف‌منش (۱۳۸۵)، رئوفی‌نژاد (۱۳۸۹)، باقری (۱۳۸۷)، مرادپیری (۱۳۸۹) و حسینی مطلق (۱۳۹۳) در رابطه با رهنامه نظامی، مدیریت در جنگ ناهمپراز، جنگ آینده و رهنامه امنیتی، تحقیقاتی را انجام داده‌اند، اما هیچ‌کدام از آن‌ها به صورت مستقیم به متغیرهای تحقیق حاضر نپرداخته‌اند. در اکثر پیشینه‌ها از روش تحقیق موردی زمینه‌ای استفاده شده است، با توجه به مؤثر بودن این شیوه از آن در پژوهش بهره‌برداری شده است، در ضمن از ادبیات تحقیقات ذکرشده در جهت افزایش غنای تحقیق استفاده گردیده است.

مفهوم شناسی

تهدید: قابلیت‌ها، نیت و گاه اقدامات دشمنان بالقوه و بالفعل برای مداخله یا جلوگیری از انجام موفقیت‌آمیز مأموریت و نیل به هدف. (چگینی، ۱۳۸۵: ۱۴۵)

تهدید ناهمپراز: آنجایی که جنس و نسل قدرت و توانایی‌های نظامی تهدیدگر و تهدیدشونده با یکدیگر تفاوت‌های اساسی و زیربنایی داشته باشند؛ تهدید ناهمپراز است. (مطالعه گروهی دعا،

۱۳۹۳: ۵۷)

جنگ: برخورد مسلحانه بین دو یا چند کشور را جنگ گویند. (طلوعی، ۱۳۷۷: ۳۸۱)

نبرد ناهمطراز: به‌کارگیری رویکردهای غیرقابل‌پیش‌بینی یا غیرمتعارف برای ختشی نمودن یا تضعیف قوای دشمن و درعین‌حال بهره‌برداری از نقاط آسیب‌پذیر او، از طریق فناوری غیرقابل‌انتظار، روش‌های مبتکرانه، میزان پشتیبانی و قدرت ملی. (امینی، ۱۳۸۴)

اصل: در قرآن کریم اصل به معنای ریشه و اساس به‌کار رفته است. خداوند در این باره می‌فرماید: «أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ» آیا ندیدی خدا چگونه مثل زده سخنی پاک که مانند درختی پاک است که ریشه‌اش استوار و شاخه‌اش در آسمان است. (سوره مبارکه ابراهیم، آیه ۲۴)

اصل، هر قاعده بنیادی و ریشه‌ای با چارچوب نظام‌مند است که به‌واسطه آن در هر شاخه‌ای از علوم راهبردی، انباشت دانش، تجربه، مطالعه، تحلیل و نتایج آزمایش گردآوری شده، فعالیت‌های آینده کشور و فرآیند به‌کارگیری توانمندی‌ها را به‌منظور نیل به اهداف سیاسی (راهبردی) در محیط‌های اجرایی مشخص می‌کند. (افشردی، ۱۳۹۳)

رهنامه: مجموعه‌ای است از اصول یا قواعد اساسی که به‌واسطه نظر خبرگان مرتبط با اولویت‌بندی مناسب کنار یکدیگر قرار می‌گیرند. (همان)

رهنامه عملیاتی: اصول و قواعد اساسی است که بر اندیشه‌های نظامی، تجارب عملیاتی و آموزشی، عقاید و قالب‌های ذهنی فرماندهان، طراحان و تصمیم‌گیرندگان نظامی در ستادهای مشترک و نیروها استوار بوده و به عبارتی، راهنمای طرح‌ریزی و اجرای امور عملیاتی نیروها و سازمان‌ها در حین اقدامات مشترک و خوداتکا است. رهنامه عملیاتی نحوه سازمان‌دهی برای رزم، چگونگی حرکت و استقرار نیروها، مانور یگان‌ها در صحنه نبرد، نحوه پشتیبانی‌های متقابل اعم از رزمی، خدمات رزمی، عملیات روانی و کاربرد سیستم‌های درگیر در رزم را برای کسب پیروزی و غلبه بر دشمن بیان می‌کند. رهنامه عملیاتی عموماً از رهنامه دفاعی راهبردی تبعیت می‌کند و مفهوم کلی آن، بهره‌گیری از ویژگی‌های سرزمینی، توان نظامی نیروها و امکانات مردمی و کشور در سطح کلان و گسترده جهت مقابله و شکست عملیات دشمن و دفاع از مرزها و مراکز حساس و حیاتی کشور حسب ملاحظات دفاعی و امنیتی است. (همان)

جایگاه رهنامه در اسناد بالادستی: رهنامه نظامی کشور در تصمیم‌گیری‌های سیاسی نظامی و برای تعیین سیاست دفاعی، به‌عنوان راهنما مورد استفاده دولت‌مردان قرار می‌گیرد. قبل از اقدام به سیاست‌گذاری دفاعی، هر کشوری در تقدم اول باید اصول اساسی موردنظرش را در زمینه نظامی و یا به‌عبارت‌دیگر، رهنامه نظامی خود را در سطح ملی مشخص سازد. رهنامه نظامی در سطح ملی، قدرت نظامی کشور را با سایر ابعاد قدرت ملی در راستای دستیابی به اهداف ملی، هماهنگ می‌سازد و مبنایی برای تصمیم‌گیری‌های دولتمردان در امور نظامی است. بنابراین تمامی اقدامات بعدی در سیاست‌گذاری دفاعی از رهنامه نظامی متأثر می‌شود. سطح اجرایی رهنامه نظامی، در رده ستاد مشترک نیروهای مسلح در هر کشور کاربرد دارد. رهنامه نظامی اجرایی از رهنامه نظامی در سطح ملی متأثر است و برای تصمیم‌گیری در مورد رهنامه، تعیین، تعیین و شناخت اصطلاحات زیر به‌صورت سلسه‌وار در همه سطوح ضرورت دارد؛ به‌طوری‌که ارتباط دوجانبه‌ای را بین سطوح مختلف رهنامه برقرار می‌نماید:

آرمان‌های ملی، عزم ملی، منافع امنیت ملی، اهداف امنیت ملی، تهدیدات موجود علیه امنیت ملی، رهنامه امنیت ملی، سیاست امنیت ملی، راهبرد امنیت ملی، کیفیت و کمیت ابزارهای قدرت ملی، تهدیدات نظامی، اهداف کلی نظامی، قدرت نظامی خودی و دشمن، آرمان سیاسی کشور، وضعیت ژئواستراتژیک و ژئوپلیتیک کشور و ... (تهامی، ۱۳۹۰: ۲۴-۲۳)

مبنا و بنیاد هر شکلی از رهنامه نظامی را اندیشه نظامی شکل می‌دهد و سمت‌وسوی آن را مشخص می‌نماید. اندیشه که به‌عنوان محصول اندیشه‌ورزی و تعمق انسان در مورد پدیده‌های پیرامون خود در قالب کلی تفکر انسان قلمداد می‌گردد، به لحاظ ماهیت تفکر و در مقام سنخ‌شناسی می‌تواند در اشکال و قالب‌های مختلفی همچون فلسفه، ایدئولوژی و نظریه ظاهر شود. یعنی از مجموع چهارچوب فکری می‌توان رهنامه نظامی را استنباط و استخراج نمود. (آجرلو، ۱۳۸۹: ۱۷)

عوامل مؤثر در تدوین رهنامه عملیاتی: افشردی (۱۳۹۰) مهم‌ترین عوامل مؤثر در تدوین رهنامه عملیاتی را به شرح زیر معرفی نموده است:

وظایف و انتظارات از نیروی زمینی (مأموریت‌ها)، تجارب دفاع مقدس، تجارب جنگ‌های اخیر آمریکا، قابلیت‌های دفاعی (توانایی‌های نیروها)، ساختار نیروها و سلسله‌مراتب نیروهای مسلح، فناوری موجود و در دسترس نیروهای مسلح، نتایج رزمایش‌ها، آموزش‌ها، تمرین‌ها و تجارب، سازمان‌دهی در نیروها، ساختار و تجهیزات نیروها، آموزش، نحوه‌ی عمل، رزمایش و تمرین،

جغرافیای کشور (طبیعی و انسانی)، مجموعه‌ای از توان عملیاتی، پشتیبانی و سایر ابعاد، تهدید و سناریوهای آن، رهنامه عملیاتی دشمن، روابط با همسایگان مهم‌ترین عوامل مؤثر در تدوین رهنامه عملیاتی هستند.

از نظر پورشاسب عوامل مؤثر در تدوین رهنامه عملیاتی عبارت‌اند از:

الف- عوامل فردی (داخلی): تجربیات شخصی افراد در زندگی و کار، آموزش‌ها، تربیت و خاستگاه خانوادگی قومی، جایگاه شغلی افراد و میزان نفوذ آن‌ها در نظام سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری ملی و سازمانی، خلق‌وخوی افراد و ویژگی‌های جسمی، روحی و شخصیتی آن‌ها، دیدگاه‌ها، برداشت و تفکر، تلقی و ذهنیات افراد از زندگی، کار، قدرت منافع، امنیت و تهدیدات و نظام‌های اعتقادی.

ب- عوامل محیطی (فراملی): رقابت‌ها، تغییرات و تحولات امنیتی منطقه و جهان، پدیده جهانی‌شدن، محیط بین‌الملل، ماهیت و ویژگی‌های جنگ‌های آینده، پیمان‌های منطقه‌ای و جهانی و فناوری‌های نوین

ج- عوامل محیطی (سازمانی و ملی): آرمان‌ها، منافع و اهداف ملی، رهنمودها و تدابیر رهبری، قوانین جاری، شرایط و ویژگی‌های محیط ملی و سازمانی، تهدیدات داخلی، ویژگی‌های ژئوپلیتیکی کشور، مأموریت نیروهای مسلح، صنایع دفاعی داخلی، تجربه جنگ‌های گذشته. (پورشاسب ۱۳۸۶: ۲۰)

آقامحمدی (۱۳۸۹) عوامل مؤثر در تدوین رهنامه عملیاتی را شامل موارد زیر می‌داند:

قرآن کریم و روایات (به‌ویژه نهج‌البلاغه)، اندیشه‌های نظامی رهبری نظام، مأموریت‌ها و وظائف نیروهای مسلح، مطالعه محیط، تجارب نظامی و فناوری‌های نظامی

قواره و چارچوب تدوین رهنامه عملیاتی

رهنامه عملیاتی می‌تواند در بخش‌های زیر تدوین و ارائه شود:

شرح خلاصه‌ای از موقعیت جغرافیای طبیعی و انسانی کشور و ویژگی مؤثر بر نبردها، متناسب با سازمان نیروهای زمینی جمهوری اسلامی ایران.

- ماهیت و سناریوی تهدیدات بالقوه و بالفعل دفاعی و امنیتی آمریکا، متناسب با مأموریت نیروهای زمینی جمهوری اسلامی ایران.

- تبیین نقاط ضعف و قوت آمریکا در صحنه نبرد ناهمطراز.

- ویژگی‌های توان رزمی نیروهای نظامی آمریکا در ابعاد فیزیکی، غیر فیزیکی و برتری‌ساز.
- سناریوی کلی نحوه‌ی مقابله نیروهای زمینی جمهوری اسلامی ایران با آمریکا.
- نحوه اجرای اقدامات عملیاتی در راستای مأموریت نیروهای زمینی جمهوری اسلامی ایران با هدف شکست آمریکا در ابعاد مختلف رزمی، پشتیبانی رزمی، پشتیبانی خدمات رزمی و ...
- بیان قالب‌های کلی تغییرات ضروری در ساختار، سازمان آموزش تجهیزات و تحول در سیستم‌های نبرد با رویکرد جدید. (قرارگاه مرکزی خاتم‌الانبیاء (ع)، ۱۳۸۵)

صحنه جنگ احتمالی آمریکا با جمهوری اسلامی ایران

صحنه جنگ منطقه‌ای هوایی، زمینی، دریایی و فضایی است که به‌طور مستقیم با عملیات جنگی مرتبط بوده یا خواهد بود. صحنه جنگ یک کشور می‌تواند از جغرافیای آن بزرگ‌تر باشد و از مرزهای آن فراتر رفته و در سایر نقاط منطقه و جهان وسعت یابد. کشوری مانند آمریکا، می‌تواند در هر جای جهان مانند جنوب غرب آسیا، جنوب شرق آسیا، اروپای شرقی و مرکزی، قطب شمال و ... صحنه جنگ خود را انتخاب و تعریف نماید. مثلاً صحنه جنگ جمهوری اسلامی ایران با توجه با پراکندگی و ترکیب نیروهای دشمن در منطقه جنوب غرب آسیا (که غربی‌ها آن را خاورمیانه می‌نامند) در قبال تهدید ناهم‌تراز آمریکا و رژیم صهیونیستی و هم‌پیمانان آن‌ها می‌تواند به شعاع حدود ۲۰۰۰ کیلومتری شامل کل فضای کشور، خلیج فارس و دریای عمان، بخشی از اقیانوس هند، بخشی از سرزمین افغانستان و پاکستان، دریای خزر، منطقه رژیم صهیونیستی و لبنان باشد. (افشردی، ۱۳۹۰)

معرفی کلی نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران

مأموریت:

- پاسداری از قلمرو زمینی جمهوری اسلامی ایران در برابر هرگونه تجاوز نظامی خارجی.
- دفع و انهدام نیروهای متجاوز.
- سازمان‌دهی، تجهیز، آموزش و گسترش یگان‌های زمینی و آماده کردن آنان جهت اجرای مأموریت‌های محوله.
- تهیه طرح نیازمندی‌های آماد و پشتیبانی و اقدام در جهت تهیه اقلام و خدماتی که به عهده نیروی زمینی بوده و اقلام مشترک داخلی که به آن واگذار می‌گردد.
- انجام پژوهش و تحقیقات لازم در کلیه زمینه‌ها در جهت نیل به خودکفایی.

- تأمین دفاع هوایی کلیه یگان‌ها، تأسیسات و نقاط حساس مربوطه در حد برد سلاح ضد هوایی سازمانی خود با هماهنگی و کنترل کلی عملیاتی نیروی هوایی (قرارگاه پدافند هوایی).
- تأمین و حفاظت تأسیسات و پادگان‌های مربوطه.
- تأمین نیازهای پزشکی کارکنان نیروی زمینی و اداره بیمارستان‌ها و درمانگاه‌های مربوطه. (ماده ۱۰ قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۶۶/۷/۷)

اصول پایه‌ای نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران حاکم بر نزاجا

خداجویی و اسلام‌محوری، ولایتمداری، دشمن‌شناسی و دشمن‌ستیزی، مردمی بودن، خودباوری و خوداتکایی، آرمان‌گرایی توأم با عمل انقلابی، عدالت‌جویی، بصیرت و آینده‌نگری، عزت و اقتدار، تفکر و عمل بسیجی بر پایه؛ تکلیف‌گرایی، سلحشوری و شهادت‌طلبی، محوریت منابع و سرمایه انسانی، انضباط، نظم و قانون‌مندی، حفظ آمادگی و انعطاف‌پذیری توأم با؛ سرعت، دقت و صحت عمل، خلاقیت و ابتکار عمل، انسجام، هماهنگی و هم‌افزایی، بهره‌وری، اشراف اطلاعاتی، دانایی و یادگیرندگی، سادگی، تمرکز بر هدف و اولویت‌گرایی، حفظ توان نظام جمهوری اسلامی و مردم. (طرح و برنامه‌بودجه و امور مجلس اجا، ۱۳۹۰)

رهنامه عملیاتی نزاجا: آماده‌سازی منطقه نبرد و نبرد جهت بازدارندگی از تجاوز زمینی و انهدام قطعی متجاوز در منطقه مقدم در محدوده وقوع تجاوز. (همان)

قرارگاه‌های نزاجا

- قرارگاه منطقه‌ای شمال غرب تبریز
- قرارگاه منطقه‌ای غرب کرمانشاه
- قرارگاه منطقه‌ای جنوب غرب اهواز
- قرارگاه منطقه‌ای جنوب شرق کرمان
- قرارگاه منطقه‌ای شمال شرق مشهد

مأموریت قرارگاه‌های منطقه‌ای نزاجا

- الف- دفاع از قلمرو زمینی منطقه واگذاری در مقابل هرگونه تجاوز مسلحانه و نظامی خارجی
- ب- دفع و انهدام نیروهای متجاوز و تأمین مرزهای زمینی (همان)

معرفی کلی نیروی زمینی سپاه (نزسا): نیروی زمینی سپاه به‌عنوان ستون فقرات سپاه^۱، سازمانی است که با هویت ولایت مداری، انقلابی و مکتبی و بهره‌گیری از معارف اسلام ناب محمدی (ﷺ) و سلم، ظرفیت بسیار بالایی در دفاع از انقلاب اسلامی را داراست. این نیرو در طول هشت سال دفاع مقدس پیروزمندانه در صحنه دفاع به همراه سایر نیروهای مسلح موفق به بازپس‌گیری سرزمین‌های تحت اشغال گردید. اگر جنگ و تجاوزی بر علیه تمامیت ارضی کشور از ناحیه دشمنان خارجی صورت پذیرد در راستای مأموریت‌های واگذاری در حداقل زمان ممکن و با سرعت تمام پیشروی دشمن را سد و دشمن را منهدم و از سرزمین‌های اشغالی بیرون نماید و در ادامه این روند بر آن است تا با اتخاذ روش‌های اصولی و منطبق بر راهبردهای ابلاغی در جهت ارتقاء توانایی‌ها به راهبرد دفاعی برتر یعنی بازدارندگی نائل آید.

هم‌چنین نزسا با ویژگی و خصوصیات منحصربه‌فرد خود تلاش دارد تا به معرفت دینی، علمی و فنی خود افزوده و مهارت‌های نظامی تجربه و آموزش به‌روز و مداوم، ورزیدگی و ... را ارتقاء دهد و با سازمانی پویا، منعطف، هوشمند، مستحکم و قابل توسعه و تسلیحات و تجهیزات پیشرفته در حد منابع و مقدرات توانمندی‌های لازم برای مقابله با هرگونه تهدید را فراهم سازد. (طرح و برنامه سپاه، ۱۳۹۰)

مأموریت نیروی زمینی سپاه:

الف- پاسداری و دفاع مسلحانه از انقلاب اسلامی و دستاوردهای آن در قلمرو زمینی جمهوری اسلامی ایران در مقابله با هرگونه تهدید و تعرض مسلحانه و نظامی در داخل (اعم از دشمن داخلی و خارجی).

ب- کمک به ارتش جمهوری اسلامی ایران در دفاع از مرزهای زمینی در برابر دشمن خارجی و بنا به دستور انجام عملیات آفندی.

تبصره: حدود و مسئولیت نیروی زمینی سپاه مقابله با تهدیدات سخت خارجی (دفاعی و نظامی) از مرزها (در موارد مربوط به سپاه) و در داخل (هرگونه پیاده کردن نیروی دشمن در داخل) و نیز مقایسه با تهدیدات نیمه سخت مسلحانه (با منشاء داخلی یا خارجی) است (همان، ۱۳۹۳).

شناخت صنعت دفاعی و سطح فناوری دفاعی کشور

^۱ تمثیلی که فرمانده معظم کل قوا برای نیروی زمینی سپاه بکار بردند.

بر اساس ماده ۴ قانون تشکیل وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح مصوب ۱۳۶۸/۵/۲۸ مجلس شورای اسلامی، وظایف این وزارت تعریف گردیده و مطابق بندهایی از آن وظایفی به شرح زیر در رابطه با صنعت دفاعی عنوان شده است:

- ساخت و تولید اقلام موردنیاز نیروهای مسلح و انجام تحقیقات صنعتی لازم و افزایش امکانات تکنولوژی صنایع مربوط برابر تدابیر و خط و مشی فرماندهی کل قوا.
- نوسازی و بازسازی و تعمیرات اساسی وسایل و تجهیزات خارج از مقدرات نیروهای مسلح برابر دستورالعمل ابلاغی به ستاد کل.
- هدایت و هماهنگ نمودن امور تحقیقاتی صنعتی نیروهای مسلح و سازمان‌های وابسته به وزارت برابر تدابیر و خط و مشی فرماندهی کل و بهره‌گیری از امکانات مراکز پژوهشی و تحقیقاتی و صنعتی کشور.
- کسب آگاهی از پیشرفت‌های حاصله در صنایع نظامی و شناخت سیستم‌های تسلیحاتی پیشرفته در جهان.

اهم اهداف سازمان صنایع دفاعی بر اساس ماده ۵ اساسنامه مصوب ۱۳۶۱/۳/۵ هیئت‌وزیران عبارت است از:

- تولید و برآوردن نیازمندی‌های دفاعی نیروهای مسلح و سازمان‌های انتظامی جمهوری اسلامی ایران و خودکفا ساختن صنایع تسلیحاتی، هوایی، دریایی، موشکی، مخابراتی و سایر واحدهای صنعتی و پژوهشی ضروری.
- ایجاد و تأسیس واحدهای صنعتی و پژوهش خدماتی و همچنین بازسازی و توسعه واحدهای موجود.

- ساخت قطعات و تعمیر و نگهداری مربوط به صنایع موردنیاز جهت پیشبرد مقاصد دفاعی کشور.
 - به‌طور خلاصه می‌توان گفت که صنعت دفاعی کشور مأموریت دارد نیازمندی‌های نیروهای مسلح به انواع جنگ‌افزارها، مهمات، سلاح و تجهیزات را مرتفع ساخته و به‌طور مداوم در جهت بنیه دفاعی کشور بکوشد. (طرح برنامه وزارت دفاع، ۱۳۹۰)

ویژگی‌های تهدیدات ناهمپراز: ویژگی تهدید ناهمپراز علیه جمهوری اسلامی ایران (تهدید نظامی ایالات متحده آمریکا) به شرح زیر است: (سلامی، ۱۳۸۷: ۳۴)

- حضور مستقیم در نواحی مختلف دنیا و در پی آن دارا بودن اشرافیت، توانایی ایجاد تنش بین کشورها، اعمال نظر در سیاست‌های منطقه‌ای، کنترل آبراه‌ها و نقاط راهبردی
 - دارا بودن یک راهبرد جهانی با پشتوانه اراده ملی
 - موقعیت ژئوپلیتیک ممتاز: قرار گرفتن بین دو اقیانوس؛ درگیری در سرزمین‌های دیگر.
 - تسلط اطلاعاتی: بر پایه فناوری بنا شده و فریب پذیر است. این قدرت کمیت‌گرا و محاسبه‌گر است.
 - اهداف دشمن‌گزینی است نه جارویی. در واقع بایستی به صورت نقطه‌ای بزند و بین آن یکپارچگی راهبردی ایجاد کند.
 - تحرک بالا: ایجاد سرعت عمل و رخنه در عمق، بدین واسطه می‌تواند به‌طور مستقیم به اهداف راهبردی خود حمله کرده و نیازی به طی مراحل راه‌کنشی و عملیاتی ندارد. در این صورت دوره جنگ را کاهش می‌دهد. رهبران کشورهای موردتهاجم را هم‌زمان در سطح راه‌کنشی، عملیاتی و راهبردی درگیر می‌کند.
 - بر هم زدن تعادل تصمیم، موردتهاجم قرار دادن محیط اجتماعی.
 - تسلط فناوریانه و تسلط الکترونیکی دشمن.
 - آمریکایی‌ها با یک قدرت سیال و تحرک راهبردی نقاط منفصل در دنیا را به هم پیوند زده‌اند. و اما رژیم اشغالگر قدس به‌عنوان متحد اصلی آمریکا و مهم‌ترین دشمن منطقه‌ای ایران هم در مقام تهدید علیه جمهوری اسلامی ایران از توانایی‌ها و قوت‌های قابل‌توجهی برخوردار است. اهم این توانایی‌ها و قوت‌ها عبارت‌اند از: (منشادی، ۱۳۸۷: ۹)
 - برخورد از فناوری پیشرفته نظامی غرب به‌ویژه آمریکا.
 - بالا بودن سطح آموزش نظامی و کسب تجربیات جنگی
 - تأمین بخش عمده پشتیبانی فنی جنگ‌افزارها و تجهیزات نظامی موردنیاز در داخل.
 - برخورداری از کمک‌های همه‌جانبه آمریکا
- جنگ ناهمطراز:** در مجموع دو رویکرد به جنگ ناهمطراز وجود دارد :
- یک رویکرد از نگاه آمریکایی‌هاست، که همان مفهوم «جنگ نامتقارن» است. آمریکا مدعی است که در جنگ آینده با تروریسم می‌جنگد، چون محیط عملیاتی، سلاح و تجهیزات،

ماهیت، راه‌کنش و... تروریسم برای آمریکا ناشناخته است پس آمریکا با آن‌ها به شیوه نامتقارن می‌جنگد.

— رویکرد دوم از نگاه جمهوری اسلامی ایران: چون آمریکا برای ما شناخته شده است، از قبیل؛ ماهیت، رهنامه، راهبرد، راه‌کنش، سلاح و تجهیزات، و... لذا آمریکا از نظر فیزیکی بر ما برتری دارد، برای اینکه ما بتوانیم برتری فیزیکی آمریکا را کاهش دهیم به شیوه ناهمطراز می‌جنگیم. (مرادپیری، ۱۳۹۰: ۱۵)

ویژگی‌های نبرد ناهمطراز: اهم ویژگی‌های جنگ ناهمطراز عبارت‌اند از:

- تکرارناپذیر
- از اصول فریب و غافلگیری بهره می‌برد
- دامنه زمانی نامحدود
- بین هزینه و نتایج تناسب وجود ندارد
- محدودیت زمانی و مکانی ندارد
- در شیوه و به‌کارگیری تجهیزات تنوع زیادی وجود دارد
- روش عملیاتی و راه‌کنشی نامشخصی دارد
- چالش بسیار زیادی در اتخاذ راه‌کار مقابله‌ای دارد
- ابهام‌سازی و ایجاد عدم قطعیت می‌کند
- اتکا بسیار زیادی به پشتیبانی مردمی دارد
- بین دو جبهه درگیر تناسب معمول وجود ندارد
- طرفین از منافع حیاتی داخل و خارج از مرزهای خود دفاع می‌کنند
- واحدهای اجرایی و رزمی کوچک است
- طرف نیرومند ضربات وارده را تشخیص نمی‌دهد. (گروه پژوهشگران مطالعه گروهی دعاء، ۱۳۹۳)

اصول جنگ

در تعریف ارائه‌شده از اصول جنگ آمده است: "یک سری اصول و قواعد مسلم و اساسی حاکم بر صحنه جنگ که بهره‌گیری و استفاده بجا، به‌موقع و صحیح از آن‌ها در طرح‌ریزی، هدایت و اجرای عملیات نظامی، امکان موفقیت نبرد را افزایش می‌دهد." (دافوس سپاه، ۱۳۸۶) اصول جنگ متداول

در ارتش‌های جهان، حاصل تجربیات نیروهای نظامی در جنگ جهانی دوم، اقدامات نظامی پس‌از آن و در فضایی که در آن، طرف‌های درگیر جنگ از یک هم‌طرزایی نسبی برخوردار بودند، علیرغم اشتراکات فراوان، هر کشوری متناسب با شرایط اختصاصی خود تغییراتی را در تعداد این اصول لحاظ نموده است و به همین علت، تعداد اصول جنگ در کشورهای مختلف، متفاوت است.

این اصول در ارتش جمهوری اسلامی ایران شامل نه اصل به شرح زیر است:

اصل هدف، اصل آفند، اصل تمرکز قوا، اصل صرفه‌جویی در قوا، اصل مانور، اصل وحدت فرماندهی، اصل تأمین، اصل غافل‌گیری، اصل سادگی (دافوس اجا، ۱۳۹۲).

در سپاه، بر اساس تجربیات هشت سال دفاع مقدس، اصول جنگ عبارت‌اند از:

اصل هدف، اصل آفند و شدت عمل، اصل تمرکز قوا، اصل صرفه‌جویی در قوا، اصل مانور، اصل وحدت فرماندهی و هماهنگی، اصل تأمین، اصل غافل‌گیری و فریب، اصل سادگی، اصل انعطاف‌پذیری و اصل تداوم پشتیبانی و حفظ کارایی رزمی (دافوس سپاه، ۱۳۹۲).

آنچه مسلم است، به دنبال تغییرات ایجادشده در فضای جنگ‌های جدید که به‌شدت ماهیت فناورانه به خود گرفته و از آن به جنگ‌های نسل چهارم یاد می‌شود، برخی از این اصول کارایی خود را از دست داده و موضوعیت ندارند و مطالعه جنگ‌های اخیر ضرورت تغییر در این اصول را اثبات نموده‌اند.

اندیشه نظامی از دیدگاه قرآن کریم

قرآن کریم اصول اساسی را که مسلمانان باید از آن در جنگ‌های خود با مشرکان و تجاوزکاران و اهل کتاب تبعیت کنند این‌گونه تعیین کرده است:

الف- تجاوز و ستم نکردن، بر این اساس ضروری است دشمن را قبل از جنگ اگر از مشرکان باشند به اسلام و اگر از اهل کتاب باشند به اسلام و جزیه دعوت کنند. (سوره مبارکه بقره، آیه شریفه ۱۹۰)

ب- جنگ با دشمنان در هر مکانی که آنان را بیابید جز در مسجدالحرام. آنان اجازه جنگ در این مکان را ندارند مگر آنکه مشرکان به جنگ آغاز کنند. (سوره مبارکه بقره، آیه شریفه ۱۹۱)

پ- جنگ با دشمنان در هر زمان به‌استثنای ماه‌های حرام. مگر آنکه آنان تجاوزکار باشند که باید به همان‌گونه با آنان برخورد شود (سوره مبارکه بقره، آیه شریفه ۱۹۴). خداوند عز و جل در این آیه شرط جنگ در ماه‌های حرام را آغاز جنگ از طرف مشرکان ذکر کرده که باید مسلمانان علیه

آنان بچنگند و به همان‌گونه نیز شرط کرده است که در برابر دشمنان مقابله‌به‌مثل کنند. (در این مسئله بین فقها اختلاف است)

ت- جنگ با مشرکان پس از پایان یافتن ماه‌های حرام در هر مکان و زمان. (سوره مبارکه توبه، آیه شریفه ۵)

ث- جنگ با مشرکان و به اسارت درآوردن و محاصره کردن آنان در قلعه‌ها و دژها و اجرای کمین و مراقبت درراه‌های آنان تا هنگامی‌که کشته شوند یا به دین اسلام درآیند. (سوره مبارکه توبه، آیه شریفه ۵)

ج- امان دادن به مشرک هنگامی‌که از مسلمانان زینهار خواسته باشد. (سوره مبارکه توبه، آیه شریفه ۶) (سوید، ۱۳۷۸: ۸۴)

اصول رهنامه عملیاتی در جنگ‌های صدر اسلام و از دیدگاه پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم):

الف- دفاعی بودن جنگ‌های پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم)

ب- قداست هدف؛ قداست ابزار و وسیله را در جنگ فراهم می‌آورد و لذا پیامبر از هرگونه کاربرد نیرنگ و خدعه، قبل از جنگ یا بعدازآن، به‌گونه‌ای که دشمن را بدون آگاهی وی از نبرد و جنگ با او، غافل‌گیر کرده و از پشت سر بر او ضربه زند، پرهیز می‌کرد.

پ- تکیه بر روحیه و انگیزه به‌عنوان دو عامل اساسی پیروزی در جنگ.

ت- ابتکار عمل و طراحی نقشه‌های دقیق نبرد پیش از شروع جنگ، تصمیم‌گیری سریع و فوری و استفاده از فرصت‌ها.

ث- شجاعت و شهامت؛ برای نمونه تصمیم قاطعانه‌ی آن حضرت برای پذیرش جنگ بدر به‌عنوان اولین جنگ سرنوشت‌ساز مسلمانان یا ماندن و پایداری ایشان در مدینه در قبال هجوم مشرکان در جنگ احزاب، نشانه‌هایی از شهامت و شجاعت ایشان است.

ج- دوراندیشی در فرماندهی، شناخت روحیات و استعدادهای نیروهای رزمنده، روحیه‌ی تزلزل‌ناپذیر و اراده‌ی نیرومند و استوار آن حضرت به‌عنوان فرمانده نبرد.

چ- آگاهی به اصول جنگ و به‌کارگیری آن‌ها؛ ایشان اصولی نظیر تعیین و تداوم هدف، آزند، غافل‌گیری، تمرکز نیروها، صرفه‌جویی در قوا، تأمین، انعطاف‌پذیری، هماهنگی، و حفظ و ایجاد روحیه را در غالب نبردها به کار گرفته‌اند.

- ح- برخورداری از سربازان مؤمن، ممتاز، برجسته، آموزش دیده، ازجان گذشته و ایشارگر، دارای انضباط کامل و سازمان‌دهی مناسب و فرمان‌بردار.
- خ- تکیه بر جوانان و استفاده از نظرهای آنان حتی در فرماندهی نظامی و جنگی.
- د- به‌کارگیری شور و شوق انقلابی در جنگ‌ها.
- ذ- به‌کارگیری روش جنگ‌های نامنظم و خیابانی برحسب اقتضا
- ر- هجوم سریع و انتقال برق‌آسای سپاه
- ز- حرکت در شب و ضربه زدن در صبحگاه.
- س- تکیه بر فناوری نظامی و استفاده از بهترین و پیشرفته‌ترین سلاح‌های زمان در جنگ به‌ویژه تلاش برای رسیدن به خوداتکایی و خودکفایی تسلیحاتی (جمشیدی، ۱۳۸۳: ۴۵۳-۴۵۲).

آراء و اندیشه نظامی امام خمینی (ره)

امام خمینی (ره) هم به‌عنوان یک اندیشمند و صاحب‌نظر برجسته در اندیشه فقهی نظامی و هم به‌عنوان فرمانده کل نیروهای مسلح پس از پیروزی انقلاب اسلامی، اصولی را موردنظر قرار داده است. برخی از این اصول عبارت‌اند از:

ایمان به هدف (هدف متعالی و مقدس «جهاد فی سبیل الله»)، اطاعت از فرماندهی، تمرکز قوا، تکیه بر امدادهای الهی، اتکا بر مردم (مردمی بودن جنگ)، خودباوری، خوداتکایی و فقدان وابستگی در رزم و جهاد، اصل اخلاق جنگی و اخلاق در جنگ (تکیه بر ارزش‌ها و معنویات و حفظ سلامت فکری و روحی و جسمی نیروها)، وحدت بین قوای نظامی و نیز بین قوای نظامی و مردمی، جنگ اعتقادی (جنگ در راه آرمان و اعتقادات والا)، نفی هرگونه سلطه غیر خدایی، توجه به اسلحه و فناوری به‌مثابه ابزار، سلاح و صلاح (اسلحه باید در دست انسان صالح باشد)، نفی جنگ هسته‌ای و تکیه بر جنگ متعارف، نگرش تکلیفی و مسئولیتی، تکیه بر نقش اساسی انسان، باور، اراده و عمل، نفی یأس و نومیدی، استفاده از تجارب دیگران، اطلاعات و آمادگی و برنامه‌ریزی. (همان، ۶۰۰-۵۹۹)

اندیشه نظامی حضرت امام خامنه‌ای (ره)

از منظر فرماندهی معظم کل قوا ارتقای توانمندی‌های دفاعی و قدرت بازدارندگی در راستای اهداف اساسی زیر شکل می‌گیرد:

- عبودیت و اطاعت خداوند (حضرت امام خامنه‌ای (ره)، ۱۳۷۸/۱۱/۱۹)

- هدف گرفتن تعالی انسان، شامل تعالی علمی، تعالی فکری، تعالی روحی و اخلاقی، تعالی اجتماعی و سیاسی و اقتصادی است. (همان، ۱۳۷۹/۹/۱۲)
- احیای انسانیت و ارزش‌های انسانی و آرمان‌های الهی و مجاهدت فی سبیل الله (همان، ۱۳۸۲/۱۰/۴)
- ترجیح رستگاری بر سود دنیوی، قرار دادن سود دنیوی در جهت اهدافی اخروی (همان، ۱۳۷۹/۹/۱۲)
- دفاع از حاکمیت نظام اسلامی
- دفاع از تمامیت ارضی
- دفاع منافع و امنیت ملی و مقابله مؤثر با تهدیدهای خارجی
- ایجاد توازن منطقه‌ای (همان، ۱۳۶۸/۱۲/۵)
- از طرفی در اندیشه نظامی فرمانده معظم کل قوا؛ مبنای فکری؛ مبنای صحیح و ریشه‌ی اصلی تفکر؛ خطوط اصلی تلقی و جهان‌بینی و بینش اسلامی از کائنات، از عالم و از انسان است که سالم و دست‌نخورده و متکی به منابع متقن، در اختیار انسان قرار دارد تا بر آن مبنا وظایف فردی و اجتماعی خود را به انجام رساند. (همان، ۱۳۷۹/۹/۱۲)
- ویژگی‌های جنگ ۳۳ روزه و نمونه‌هایی از اقدامات عملیاتی حزب‌الله**
- حفظ توان در برابر حملات موشکی و بمباران‌های هوایی.
- نامرئی سازی با استفاده از اقدامات مهندسی (حفر تونل و ...)، اقدامات پوششی و ...
- تداوم عملیات موشکی حزب‌الله تا پایان جنگ.
- حفظ ارتباط عملیاتی (فرماندهی و کنترل) تا پایین‌ترین رده عملیاتی.
- فرماندهی و مدیریت هوشمند، دقیق و کارآمد.
- به‌کارگیری جنگ روانی موفق در مقابل رژیم صهیونیستی.
- اشراف اطلاعاتی.
- حفاظت و امنیت کارآمد.
- ناکارآمد کردن قابلیت‌های جنگ الکترونیک رژیم صهیونیستی.
- به‌کارگیری هدفمند ابزار و جنگ‌افزار با مقدمات و رزمایش‌های قبلی.
- توجه به ابتکار عمل‌ها و اجرای آن‌ها.

- بالا بردن آستانه تحمل مردم.

- حفظ و تداوم پشتیبانی‌ها.

- تطبیق و هماهنگ‌سازی جنگ‌افزارها، جغرافیا و تاکتیک‌های رزمی.

- ارزیابی عملکرد ابزارهای قبلی و توجه به تکمیل آن‌ها در پروژه‌های بعدی.

- عدم تمرکز سازمان دفاعی و اجرای مقاومت منطقه‌ای خودکفا.

- شناخت نقاط ضعف و کشانندن دشمن به آن عرصه‌ها.^۱

رهنامه عملیاتی نیروی زمینی ارتش آمریکا

از آنجایی که پیروزی نهایی در جنگ‌ها در روی زمین حاصل می‌شود؛ نیروی زمینی ارتش آمریکا

نیز بر این اساس، دکترین عملیات زمینی خود را به شرح زیر مدنظر قرار داده است:

- تکیه بر حداکثر استفاده از پشتیبانی آتش هوایی

- تحرک بالا و اجرای تاخت‌های سریع هوایی و بالگرد علیه مراکز مقاومت

- توسعه‌ی صحنه‌ی نبرد در عمق و اختلال در نظم دفاعی جبهه مقابل

- انعطاف‌پذیری و ابتکار عمل

- استفاده‌ی هر چه بیشتر از تجهیزات انفرادی ویژه

- پشتیبانی همه‌جانبه، به‌موقع و حرکت همزمان مراکز پشتیبانی با یگان‌های مانوری

- تأکید بر حداکثر استفاده از سلاح‌ها و مهمات هوشمند برای اجتناب از رزم نزدیک و انهدام از

راه دور

- تأکید بر آتش‌های پشتیبانی، به‌ویژه آتش‌های ضد آتشبار در کلیه رده‌ها

- نبرد غیرخطی و تعمیق میدان نبرد

- توجه به اصل استفاده از تسلیحات غیرمتعارف و سبک

- تأکید بر عدم درگیری در جنگ شهری و رودررویی با مردم

- تأکید بر افزایش آهنگ حرکت در روی زمین و حداکثر استفاده از مواصلات

- تأکید بر اجرای عملیات فریب و نیرنگ در سطوح مختلف

- استفاده‌ی گسترده از عملیات جنگ الکترونیک

- تأکید بر عدم درگیری مستقیم و جبهه‌ای و تکیه بر عملیات احاطه و تحرک هوایی

^۱ ر.ک. به کتاب «جنگ رژیم صهیونیستی علیه لبنان» نوشته حسن تورکمانی.

- تأکید بر استفاده‌ی مؤثر از عملیات روانی قبل، حین و پس از درگیری نظامی
 - اجتناب از جنگ فرسایشی و تلاش جهت دسترسی سریع به مرکزیت سیاسی کشور. (قرارگاه
 مرکزی خاتم‌الانبیا (ع)، ۱۳۸۵: ۱۷-۱۲)

روش‌شناسی تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف؛ توسعه‌ای - کاربردی و از جهت روش؛ زمینه‌ای موردی است. معاونت اطلاعات و عملیات؛ ستاد کل نیروهای مسلح، ف کل اجا، ف کل سپاه، نزاجا، نرسا و قرارگاه‌ها، تیپ‌های اجا و سپاه، گروه مشاورین مقام معظم رهبری در اجا و سپاه، دانشگاه عالی دفاع ملی و دافوس اجا و سپاه، جامعه آماری تحقیق حاضر را تشکیل می‌دهند. به‌منظور افزایش غنای پژوهش ویژگی‌ها و مشخصه‌های جامعه آماری به شرح زیر در نظر گرفته شده است:

- آشنایی با سیاست‌های دفاعی امنیتی جمهوری اسلامی ایران
 - آشنایی با ویژگی‌های صحنه جنگ آینده
 - آشنایی با مقدرات و توانائی‌ها نیروهای زمینی جمهوری اسلامی ایران
 - سابقه فرماندهی و مدیریت در سطوح عالی
 - از جایگاه شغلی ۱۹ به بالا برخوردار باشند.
 با عنایت به خصوصیات یادشده تعداد ۵۹ نفر حجم کلی جامعه آماری را تشکیل می‌دهند، که به‌منظور افزایش غنای پژوهش، با استفاده از روش نمونه‌گیری گزینشی حجم نمونه‌ای به تعداد ۴۳ نفر انتخاب شده است.

اطلاعات موردنیاز در این تحقیق به‌وسیله؛ روش میدانی با ابزار پرسشنامه و روش کتابخانه‌ای با ابزارهای: فیش‌برداری، کتاب‌های علمی و تخصصی در زمینه پژوهش، سایت‌های اینترنتی آکادمیک و آرشیو سازمان‌های نظامی جمع‌آوری شده‌اند.

قلمرو موضوعی این پژوهش، معطوف به تدوین رهنامه عملیاتی نیروهای زمینی جمهوری اسلامی ایران در نبرد ناهمطراز است. و به لحاظ پوشش زمان، از هنگام به وجود آمدن ارتش‌های کلاسیک (سابقه تاریخی نیروهای نظامی در کشور) تا وضعیت موجود (زمان تحقیق حاضر) تعیین شده است. قلمرو مکانی تحقیق شامل ستاد کل نیروهای مسلح، فرماندهی کل ارتش جمهوری اسلامی ایران، فرماندهی کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران و نیروهای زمینی ارتش و سپاه است.

برای تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده، از روش‌های آمار توصیفی، استنباطی و نشست خبرگی استفاده شده است. در آمار توصیفی از شاخص‌های گرایش مرکزی مانند؛ میانگین، جدول توزیع فراوانی و درصد و در آمار استنباطی از آزمون‌های پارامتری و ناپارامتری مانند؛ ضریب لاشه، آلفای کرونباخ^۱ و ضریب کای ۲ استفاده شده است

هم‌چنین برای حصول اطمینان از صحت پرسشنامه که مهم‌ترین ابزار اندازه‌گیری متغیرها در این پژوهش بشمار می‌رود با استفاده از محاسبه ضریب لاشه، آزمون روایی و اعتبار پرسشنامه انجام گردید. به این ترتیب میانگین آن برای اصول رهنامه همطراز و ناهمطراز ۰/۹۴ به دست آمد. لذا همه‌ی اصول ذکر شده در تدوین رهنامه عملیاتی نیروهای زمینی جمهوری اسلامی ایران دارای اعتبار لازم هستند.

در تحقیق حاضر به منظور تعیین قابلیت اعتماد یا پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. میانگین ضریب آلفای کرونباخ برای اصول همطراز و ناهمطراز ۰/۹۷ محاسبه شده، با توجه به اینکه عدد حاصل بالاتر از ۰/۷ است، پرسشنامه‌ها تحقیق از پایایی لازم برخوردار می‌باشد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

برای یافتن پاسخ سؤال تحقیق، پس از شناسایی مهم‌ترین عوامل مؤثر (به شرح جدول (۱)) در اصول رهنامه عملیاتی نیروهای زمینی جمهوری اسلامی ایران در نبرد و ناهمطراز، عوامل مذکور در قالب اصول پیشنهادی گنجانده شد و پرسشنامه‌ای ۳۵ سؤالی مشتمل بر ۴ سؤال شناسایی و ۳۱ سؤال مرتبط با اصول پیشنهادی تحقیق تهیه و در معرض رأی و نظر جامعه آماری قرار گرفت و نظرات ۴۳ تن از آنان اخذ شد. در ادامه به تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق پرداخته می‌شود.

الف - ضریب کای ۲ اصول رهنامه نبرد ناهمطراز

آزمون کای ۲ یا آزمون استقلال، آزمونی است که به بررسی استقلال دو متغیر از هم دیگر و یا اثرگذاری آن‌ها بر هم می‌پردازد. در این آزمون سطح معناداری بین ۰ تا ۰,۰۱ نشان‌گر رابطه معنادار متغیرها با سطح اطمینان ۹۹ درصد و احتمال خطای ۱ درصد تحلیل می‌شود. سطح معناداری بین ۰,۰۱ تا ۰,۰۵ نیز رابطه معنادار میان متغیرها با ۹۵ درصد اطمینان و احتمال خطای ۵ درصد را

^۱ - Cronbach's Alpha

نشان می‌دهد. سطح معناداری بیش از ۰,۰۵ نیز در عمل رابطه معناداری نیست و بیان‌گر آن است که دو متغیر از هم استقلال دارند.

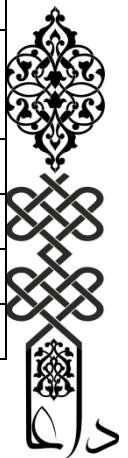
جدول ۱: آزمون کای اسکوتر اصول موثر بر نبرد ناهمپراز

ردیف	عنوان اصل	کای ۲	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	تکلیف گرایبی، ایمان به نصرت الهی، امداد غیبی، اعتقاد به پیروزی	۷۴,۴۱۹	۲	۰,۰۰۰
۲	حفاظت از اطلاعات و تأمین صحنه نبرد	۳۵,۳۷۲	۱	۰,۰۰۰
۳	اشراف اطلاعاتی نسبت به صحنه نبرد و اقدامات دشمن	۴۵,۲۵۶	۲	۰,۰۰۰
۴	خوداتکایی و استقلال رزمی در عین حفظ ارتباط و خط فرماندهی	۴۹,۴۴۹	۲	۰,۰۰۰
۵	اجرای پدافند غیرعامل	۶۳,۸۱۴	۲	۰,۰۰۰
۶	وحدت فرماندهی	۹۲,۱۶۳	۳	۰,۰۰۰
۷	دفاع قاطع در منطقه مقدم نبرد در عین ایجاد لایه‌های دفاعی در عمق	۲۵,۳۲۶	۱	۰,۰۰۰
۸	ارتباطات امن، پایدار و چندلایه	۵۰,۴۸۸	۳	۰,۰۰۰
۹	ناامن سازی عقبه صحنه عملیات برای دشمن با تأکید بر عملیات شبانه و نیروهای مردمی	۳۴,۳۷۲	۲	۰,۰۰۰
۱۰	تسلیح حداکثر زمین و ایجاد سد موانع در برابر مسیر حرکت دشمن	۵۰,۰۰۰	۲	۰,۰۰۰
۱۱	فریب و غافلگیر کردن دشمن	۵۴,۳۲۶	۲	۰,۰۰۰
۱۲	استفاده مؤثر از عملیات روانی	۱۶,۹۵۳	۱	۰,۰۰۰
۱۳	توسعه کمی توان رزمی، با بهره‌گیری از بسیج مردمی و نیروهای احتیاط	۱۴,۲۷۹	۲	۰,۰۰۰
۱۴	هدف	۹۲,۳۴۹	۳	۰,۰۰۰

ردیف	عنوان اصل	کای ۲	درجه آزادی	سطح معناداری
۱۵	آفند	۵۲,۱۶۳	۳	۰,۰۰۰
۱۶	سادگی	۴۳,۲۳۳	۳	۰,۰۰۰
۱۷	تمرکز قوا	۱۷,۳۴۹	۴	۰,۰۰۸
۱۸	مانور	۶۱,۶۵۱	۳	۰,۰۰۰
۱۹	صرفه جویی قوا	۶۸,۳۴۹	۳	۰,۰۰۰
۲۰	انعطاف پذیری	۷۹,۵۱۲	۳	۰,۰۰۰
۲۱	مداومت پشتیبانی	۵۸,۹۳۰	۲	۰,۰۰۰
۲۲	بهره گیری از انواع عملیات جنگ الکترونیک و سایبری	۲۲,۳۴۹	۱	۰,۰۰۰
۲۳	عملیات آفندی در حد توان در قالب عملیات شبانه	۸۵,۶۵۱	۳	۰,۰۰۰
۲۴	تأمین امنیت فضای صحنه نبرد در ارتفاع پست (پدافند هوایی)	۵۷,۱۸۶	۳	۰,۰۰۰
۲۵	خود امدادی و کاهش تلفات نیروهای خودی	۳۵,۴۸۸	۴	۰,۰۰۰
۲۶	فرسایشی نمودن جنگ به منظور کاهش میل جنگجویی دشمن	۹,۱۸۶	۳	۰,۰۲۷
۲۷	ارتقاء سطح آموزش، مهارت، آستانه تحمل نیروهای خودی و به کار بردن خلاقیت و نوآوری	۹۲,۳۴۹	۳	۰,۰۰۰
۲۸	چابک سازی یگان های خودی	۶۳,۸۱۴	۲	۰,۰۰۰
۲۹	افزایش دقت آتش ها	۴۲,۱۸۶	۲	۰,۰۰۰
۳۰	اجتناب از پذیرش قواعد نظام مند (کلاسیک)	۶۸,۲۷۹	۴	۰,۰۰۰
۳۱	افزایش حجم آتش ها	۴۲,۱۸۶	۲	۰,۰۰۲

(گروه پژوهشگران مطالعه گروهی دعا، ۱۳۹۳)

جدول بالا نشان می‌دهد که از میان ۳۱ اصل مؤثر بر رهنامه نبرد ناهمپراز، ۳۰ اصول رابطه معنادار دارند. ۲۸ اصل در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنادار شده، اصول شماره ۲۶ و ۳۱ با ۵ درصد احتمال خطا و ۹۵ درصد اطمینان معنادار شده و اصل شماره ۱۷ رابطه معناداری ندارد.

ب- پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها، از مجموع ۳۱ اصل پیشنهادی، تعداد ۲۸ اصل برای رهنامه عملیاتی نیروهای زمینی در نبرد ناهمپراز، به تأیید جامعه آماری رسید که پس از طبقه‌بندی آنان، فهرست اصول به ترتیب اولویت از منظر پاسخ‌دهندگان، در جدول شماره (۲) آورده شده است.

جدول ۲: میزان موافقت جامعه آماری با اصول رهنامه عملیاتی نیروهای زمینی جمهوری اسلامی ایران و اولویت

آن‌ها در نبرد ناهمپراز

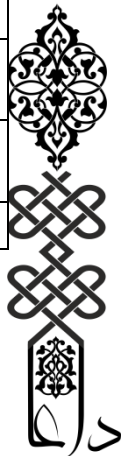
مجموع زیاد خیلی زیاد	میزان موافقت با اصل					اصول رهنامه عملیاتی نیروهای زمینی جمهوری اسلامی ایران در نبرد ناهمپراز	اولویت	ردیف	
	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم				
۱۰۰٪	۰	۰	۰	۲	۴۱	حفاظت از اطلاعات و تأمین صحنه نبرد	اول	۱	
۱۰۰٪	۰	۰	۰	۵	۳۸	ارتباطات امن، پایدار و چندلایه		۲	
۱۰۰٪	۰	۰	۰	۸	۳۵	استفاده مؤثر از عملیات روانی		۳	
۱۰۰٪	۰	۰	۰	۶	۳۷	بهره‌گیری از انواع عملیات جنگ الکترونیک و سایبری		۴	
۹۷/۶۷٪	۱	۰	۰	۱	۴۱	تکلیف‌گرایی، ایمان به نصرت الهی، امداد غیبی، اعتقاد به پیروزی	دوم	۵	
۹۷/۶۷٪	۰	۰	۱	۳	۳۹	اجرای پدافند غیرعامل		۶	
۹۷/۶۷٪	۰	۱	۰	۷	۳۵	دفاع قاطع در منطقه مقدم نبرد در عین ایجاد لایه های دفاعی در عمق		۷	
۹۷/۶۷٪	۰	۰	۱	۶	۳۶	تسلیح حداکثر زمین و ایجاد سد موانع در برابر مسیر حرکت دشمن		۸	
۹۷/۶۷٪	۰	۰	۱	۵	۳۷	فریب و غافلگیر کردن دشمن		۹	
۹۷/۶۷٪	۰	۰	۱	۳	۳۹	انعطاف‌پذیری		۱۰	
۹۷/۶۷٪	۰	۰	۱	۴	۳۸	مداومت پشتیبانی		۱۱	
۹۷/۶۷٪	۰	۰	۱	۳	۳۹	چابک‌سازی یگان‌های خودی		۱۲	
۹۷/۶۷٪	۰	۰	۱	۸	۳۴	افزایش دقت آتش‌ها		۱۳	
۹۵/۳۴٪	۲	۰	۰	۶	۳۵	اشراف اطلاعاتی نسبت به صحنه نبرد و اقدامات دشمن		سوم	۱۴

مجموع زیاد خیلی زیاد	میزان موافقت با اصل					اصول رهنامه عملیاتی نیروهای زمینی جمهوری اسلامی ایران در نبرد ناهمپراز	رتبه	ردیف	
	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم				
۹۵/۳۴٪	۰	۰	۲	۵	۳۶	خوداتکایی و استقلال رزمی در عین حفظ ارتباط و خط فرماندهی	۱۵		
۹۵/۳۴٪	۱	۰	۱	۳	۳۸	ارتقاء سطح آموزش، مهارت، آستانه تحمل نیروهای خودی و به‌کاربردن خلاقیت و نوآوری	۱۶		
۹۵/۳۴٪	۱	۰	۱	۲	۳۹	وحدت فرماندهی	۱۷		
۹۵/۳۴٪	۰	۱	۱	۵	۳۶	خود امدادی و کاهش تلفات نیروهای خودی	۱۸		
۹۵/۳۴٪	۱	۰	۱	۳	۳۸	هدف	۱۹		
۹۵/۳۴٪	۰	۰	۲	۹	۳۲	ناامن‌سازی عقبه صحنه عملیات برای دشمن با تأکید بر عملیات شبانه و نیروهای مردمی	۲۰		
۹۳/۰۲٪	۱	۰	۲	۳	۳۷	عملیات آفندی در حد توان در قالب عملیات شبانه	چهار	۲۱	
۹۳/۰۲٪	۱	۰	۲	۶	۳۴	صرفه‌جویی قوا	م	۲۲	
۸۸/۳۷٪	۰	۱	۴	۶	۳۲	تأمین امنیت فضای صحنه نبرد در ارتفاع پست (پدافند هوایی)	پنجم	۲۳	
۸۶/۰۴٪	۰	۲	۴	۴	۳۳	مانور	ششم	۲۴	
۸۳/۷۲٪	۱	۰	۶	۵	۳۱	آفند	هفتم	۲۵	
۸۳/۷۲٪	۱	۲	۴	۶	۳۰	اجتناب از پذیرش قواعد نظام‌مند (کلاسیک)		۲۶	
۸۱/۳۹٪	۰	۰	۸	۹	۲۶	توسعه کمی توان رزمی، با بهره‌گیری از بسیج مردمی و نیروهای احتیاط (بسیج عمومی)	هش	۲۷	
۸۱/۳۹٪	۱	۰	۷	۶	۳۹	سادگی	نم	۲۸	
۶۹/۷۶٪	۲	۳	۸	۲۰	۱۰	افزایش حجم آتش‌ها	نهم	۲۹	
۶۲/۷۹٪	۱	۱	۱۴	۶	۲۱	فرسایشی نمودن جنگ به‌منظور کاهش میل جنگجویی دشمن	دهم	۳۰	
۵۸/۱۳٪	۳	۲	۱۳	۹	۱۶	تمرکز قوا	یازدهم	۳۱	
۹۱/۲۱٪	میانگین پذیرش زیاد و خیلی زیاد								

(همان)

مطابق جدول بالا، جامعه آماری به‌طور میانگین ۹۱/۲۱٪ به میزان زیاد و خیلی زیاد با اصول مورد نظر موافقت نموده‌اند. برای تجزیه و تحلیل دقیق یافته‌های حاصل از جامعه آماری، نشست

خبرگی برگزار گردید، که در آن اصول شماره ۱ تا ۲۸ مورد تأیید قرار گرفت. بر اساس یافته‌های تحقیق اصول ۲۸ گانه در هشت اولویت دسته‌بندی گردیده‌اند که چهار اصلی که در اولویت اول قرار دارند از ۱۰۰ درصد نظرات جامعه آماری به میزان زیاد و خیلی زیاد برخوردار هستند.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد:

الف- نتیجه‌گیری

در تحقیق پیش‌رو، به منظور پاسخ به سؤال پژوهش، پس از احصاء عوامل ۳۵ گانه مؤثر در تدوین اصول رهنانه عملیاتی نیروهای زمینی جمهوری اسلامی ایران در نبرد ناهمپراز، گزاره‌های پیشنهادی (که دربرگیرنده عوامل موصوف است)، جهت تعیین میزان موافقت و تعیین اولویت، بین جامعه آماری توزیع گردید.

تجزیه و تحلیل نظرات جامعه آماری مشخص نمود اصل تمرکز قوا رابطه معناداری با موضوع تحقیق ندارد، در ضمن اصول موردنظر در هشت اولویت دسته‌بندی گردید، به نحوی که جامعه آماری به طور میانگین ۹۱/۲۱٪ از میزان موافقت خود را گزینه زیاد و خیلی زیاد اعلام نموده‌اند، اما در نهایت از مجموع ۳۱ اصل پیشنهادی، ۲۸ اصل مورد تأیید قرار گرفت. به عبارتی اصول؛ افزایش حجم آتش‌ها، فرسایشی نمودن جنگ به منظور کاهش میل جنگجویی دشمن و تمرکز قوا، به عنوان اصول رهنانه عملیاتی نیروهای زمینی جمهوری اسلامی ایران در نبرد ناهمپراز، مورد تأیید جامعه آماری قرار ننگرفت.

پژوهش حاضر ضمن اینکه برای اولین بار توانسته به شیوه علمی اصول رهنانه عملیاتی را تهیه نماید، قابلیت کاربردی فراوانی برای نیروهای زمینی جمهوری اسلامی ایران دارد، از جمله ایجاد تغییرات مناسب در؛ آیین‌نامه‌های رزمی، عملیاتی و پشتیبانی، تسلیحات و تجهیزات، آموزش، تمرینات، رزمایش‌ها، ساختار و سازمان نیروها و به این ترتیب، می‌توان نتیجه گرفت که هدف اصلی تحقیق مبنی بر: «دستیابی به اصول رهنانه عملیاتی نیروهای زمینی جمهوری اسلامی ایران در نبرد ناهمپراز» محقق شده است.

ب- پیشنهادها

- ۱) دانشگاه عالی دفاع ملی، نتایج این تحقیق را به ستاد کل نیروهای مسلح منعکس، تا به عنوان رهنانه عملیاتی به نیروی زمینی اجا و سپاه ابلاغ گردد.
- ۲) تدوین اصول رهنانه عملیاتی برای سایر نیروها (پدافند، هوایی و دریایی) توسط محققان مورد پژوهش قرار گیرد.

فهرست منابع:

- قرآن کریم، ترجمه مهدی الهی قمشه‌ای.
- امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، (۱۳۹۰)، حدیث ولایت (لوح فشرده مجموعه رهنمودهای رهبر معظم انقلاب اسلامی)، تهران، موسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی.
- قرآن کریم، ترجمه مهدی الهی قمشه‌ای.
- امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، (۱۳۹۰)، حدیث ولایت (لوح فشرده مجموعه رهنمودهای رهبر معظم انقلاب اسلامی)، تهران، موسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی.
- افشردی، محمدحسین (۱۳۹۰). جزوه درسی دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران.
- افشردی، محمدحسین (۱۳۹۳). جزوه درسی دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران.
- آقا محمدی، داود (۱۳۸۹). جلسه دکتترین نظامی ستاد کل نیروهای مسلح، تهران.
- باقری، محمدحسن (۱۳۸۷). نقش آماد و پشتیبانی در جنگ‌های آینده «مطالعه موردی نزاجا»، دانشگاه عالی دفاع ملی، ایران.
- بی‌نا (۱۳۶۷). قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران، تهران.
- بی‌نا (۱۳۸۶). دافوس سپاه، تهران.
- پورشاسب، عبدالعلی (۱۳۸۶). تعیین و تدوین دکتترین نظامی جمهوری اسلامی ایران، دانشگاه عالی دفاع ملی، ایران.
- پورشاسب، علی (۱۳۸۶). دکتترین نظامی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مطالعات راهبردی.
- تهامی، سید مجتبی (۱۳۹۰). امنیت ملی، جلد اول، چاپ دوم، تهران: نشر اجا.
- تورکمانی، حسن (۱۳۸۹). جنگ رژیم اشغالگر قدس علیه لبنان محیط راهبردی جدید در خاورمیانه، ترجمه محمدرضا بلوردی و میترا فرهادی، موسسه مطالعات اندیشه‌سازان نور، تهران.
- جمشیدی، محمدحسین (۱۳۸۳). مبانی و تاریخ اندیشه نظامی در ایران، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، دانشکده فرماندهی و ستاد، دوره عالی جنگ، تهران.
- چگینی، حسن (۱۳۸۵). نظام مدیریت راهبردی دفاعی، نشر اجا، جلد اول، چاپ اول، تهران.

- حسینی مطلق، بهرام (۱۳۹۳). *تبیین و توسعه‌ی رهنامه‌ی امنیتی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در کنترل ناآرامی‌های اجتماعی مؤثر بر امنیت داخلی* (مطالعه موردی ناآرامی‌های تهران)، دانشگاه عالی دفاع ملی، ایران.
- رثوفی نژاد، (۱۳۸۹). *بررسی نقش آموزه‌های اعتقادی و نظامی اسلام بر دکنترین عملیاتی سپاه، دانشگاه عالی دفاع ملی، ایران.*
- سلامی، حسین (۱۳۸۷). *دکنترین نظامی شوروی از لنین تا گورباچف، مجله سیاست دفاعی، شماره ۱۲.*
- سوید، یاسین (۱۳۷۸). *اصول و مبانی هنر جنگ در اسلام، مترجم اصغر قائدان، تهران، نشر دانشگاه امام حسین (علیه السلام).*
- ظریف منش، حسین (۱۳۸۵). *مدیریت دفاع مقدس در جنگ با یک قدرت ناهمطراز (مبانی، مفاهیم و فراگیرها)، دانشگاه عالی دفاع ملی، ایران.*
- قرارگاه مرکزی خاتم‌الانبیاء (علیهم‌السلام) معاونت عملیات (۱۳۸۵). *دکنترین عملیاتی ارتش آمریکا و نقاط ضعف و قوت آن، تهران، نشر قرارگاه مرکزی خاتم‌الانبیاء (علیهم‌السلام).*
- مراد پیری، هادی (۱۳۹۰). *تهران، جزوه درسی دانشگاه عالی دفاع ملی.*
- مرادپیری، هادی (۱۳۸۹). *تعیین عوامل مؤثر در انتخاب صحنه‌های عملیات جمهوری اسلامی ایران، دانشگاه عالی دفاع ملی، ایران.*

